

ОТСТЪПЛЕНИЯТА НА КАТОЛИЦИЗМА ОТ ПРАВОСЛАВНОТО УЧЕНИЕ:

УЧЕНИЕТО ЗА ОПРАВДАНИЕТО И СПАСЕНИЕТО НА ЧОВЕКА

Учението на Римокатолическата църква за оправданието и спасението на човека е естествено продължение на нейното учение за първородния грях. И тук, както и в цялото догматическо учение на римокатолицизма е налице силно изразен юридизъм, който основава отношенията между Бога и човека на строги правови понятия. Учението за първородния грях се оказва основата, върху която възникват нови и все по-съществени отклонения от истинското Христово учение.

Според католиците първородният грях се изразява преди всичко в оскърбление на Бога, навличане на Неговия справедлив гняв. Последвалото наказание – лишаването от дара на първобитната праведност, било справедливо следствие от греха на прародителите. Единственият изход от тази ситуация бил да получат прошка за вината си от Бога и Той да им възвърне отнетия дар – благодатта. Не било по силите на човека да въздаде необходимата отплата за вината си и да заслужи прошка от Бога. Това извършил въплътилият се Син Божий – Господ Иисус Христос, Който със Своите изкупителни заслуги примирил човешкия род с Бога, удовлетворил Божията правда, унищожил вината, снел Божествената присъда и възвърнал на човека отнетата от прародителите благодат. Бог Отец приел жертвата на Своя Син, която била доброволна и покривала цялата вина на човека. Така жертвата на Иисус Христос принесла пълно удовлетворение (*satisfaktio*) на Божията справедливост. Бог е трябвало да възнагради за това Своя Син, но Той не е имал нужда от награда, затова жертвата Му и удовлетворяването чрез нея на Божията справедливост се вменили като оправдание за всички хора.

Това римокатолическо учение било разработено от Анселм Кентърбърийски (1033-1109), един от най-изтъкнатите богослови на Запад и създател на схоластиката – систематизирано средновековно философско учение, базирано върху логиката на Аристотел, което се опитва да осъществи връзка между вярата и знанието. По-късно това учение било доразвито от Тома Аквински (1225-1274) и провъзгласено за официално учение на Римокатолическата църква.

Според това учение делото за оправданието и спасението на човека било извършено от Спасителя, като за човека не останало нищо друго, освен да се възползва от изкупителните Му заслуги. И все пак това не става автоматично, без никакво усилие от страна на човека. Основен момент в него са личните заслуги на човека – добрите дела, които той извършва доброволно (без участие на Божията подкрепа) и с тях засвидетелства силното си желание да живее по Бога и да се спаси. Заради тези дела Бог изпраща на човека специална предваряща благодат, която го довежда до св. Кръщение и събужда у него вяра в Христос като Бог и Спасител. Според католиците вярата е тази, която разкрива душата на човека за Бога и която го подготвя да приеме евангелската благодат в пълнота. Така това учение утвърждава изключителното значение за спасението на човека на добрите дела. Те се явяват заслуга пред Бога и заради тях Той изпраща Своята благодат, която дарява сили и вяра, необходими за спасението.

Освен с подчертаният си юридизъм, римокатолическото учение се отличава и със сериозно отстъпление от евангелското учение, като противоречи на основни негови принципи. Наистина Христос е извършил изкуплението на човешкия род, както свидетелства и Писанието (вж. Рим.3:25; Кол.1:20), но единственото условие да се усвоят плодовете на изкуплението е вярата в Христос като Син Божий и покаянието за сторените грехове (Марк. 1:5). Добрите дела, породени от вярата са второто условие (Иак. 2:24; Мат.7:21; Гал.5:6). Според евангелското учение не добрите дела предхождат вярата, а обратно. Освен това Новият Завет говори за вярата като за Божий дар (Еф.2:8). Добрите дела също не са никаква заслуга, а доказателство за силата на дадената даром и осмислена вяра. Ако човек можеше сам, без Божията помощ да върши добри дела, то това обезмисля Христовата жертва. Освен това, ако смисълът на Христовата жертва е единствено в това да се удовлетвори засегнатата Божия чест, то не е ли това твърде висока цена? Не би ли могъл Бог, Който е Любов (1 Иоан. 4:8) да прости на прародетелите, които са се поддали на изкушението от дявола? Да, но смисълът на Христовата жертва е била преди всичко да излекува

и обнови падналата човешка природа, да я подготви да приеме благодатта на Кръщението, чрез която след това ще извърви пътя на обожението. Принесената Христова жертва показва колко висока цена е била нужна не толкова за удовлетворяване на Божията правда, колкото за да се обнови опорочената човешка природа. На Христовата жертва не трябва да се гледа като на откуп, даден на дявола или на Бог Отец, а като на средство за обновяване и въздигане на падналата човешка природа. Удовлетворението на Бога съвсем не е мотив от първостепенна важност.

Учението на римокатолиците за оправданието и спасението продължило да се развива и като негово следствие възникнало учението за т.нар. свръхдължни заслуги (*opera supererogationes*). Според него христовото учение съдържало два вида заповеди – едни, които били Божии заповеди (*praeepta* – т.е. предписания), задължителни за всички християни, за да се спасят, и други, наречени евангелски съвети (*consilia evangelica*), с висока нравствена стойност, които не били задължителни за всички (Мат.19:21; 1 Кор.7:1-6). По тази причина последните са наречени „свръхдължни заслуги“, т.е. дела извън необходимите за спасение и поради тази причина се явяват „допълнителни“ и „над нормата“. От натрупването на тези свръхдължни дела се формира т.нар. духовна съкровищница (*thesaurus supererogationis operum*). Тази съкровищница принадлежи на църквата и в нея са събрани свръхдължните дела на Иисус Христос, на Дева Мария, както и на всички светии. С тях се разпорежда църквата (т.е. папата), като има власт да ги прехвърля по своя преценка на други християни, нуждаещи се от добри дела за спасението. Това прехвърляне става чрез различните форми на индулгенциите – милостиня, труд, парично подпомагане на църквата и т.н.

И това учение няма никакво основание в Свещеното Писание. Християнският идеал за нравствено съвършенство е Бог, т.е. пътят към съвършенството е безкраен. **„Бъдете съвършени, както е съвършен небесният ваш Отец“** (Мат. 5:48) се казва в св. Евангелие. Наистина казано е, че не всеки може да изпълни съветите за пълно отричане от себе си и следване на Христос, т.нар. монашески образ на живот – те са за малцина. И въпреки това изпълнението им не може да се нарече някаква заслуга пред Бога, при това свръхдължна заслуга. Отношенията между човеците и Бога трябва да бъдат синовни, основани на любов, благодарност и преданост, а не на горделиво съзнание от изпълнен дълг. Каквито и дела да извърши човек, то любовта му към Бога и синовната преданост не биха му позволили да мисли, че е придобил достатъчно, а още повече и повече от необходимите за спасението

му дела. Християнинът би трябвало добре да помни думите на Христос: „**Тъй и вие, когато изпълните всичко вам заповядано, казвайте: ние сме слуги негодни, защото извършихме, що бяхме длъжни да извършим**” (Лук. 17:10).

Православната Църква не учи за свръхдлъжни заслуги. Напротив съзнанието на всеки един християнин, каквото и да извърши, е изпълнено със смиреното осъзнаване, че доброто дело е възможно само при съдействието на Божията благодат, така както и ап. Павел казва: „С благодатта на Бога съм това, което съм... повече от всички тях се потрудох – ала не аз, а Божията благодат, която е с мене” (1 Кор. 15:10).

Учението на Римокатолическата църква не би възникнало, ако не се базирало върху погрешното разбиране за грехопадението и ако възприемаше правилно библийската истина за дълбоката повреда на човешката природа вследствие на Адамовия грях. Това лъжеучение е свидетелство за изключително юридизираното съзнание на западния човек, което пречи за правилното разбиране както на грехопадението, така и на изкуплението и спасението извършени от Господ Иисус Христос като дело едновременно на Божията справедливост и любов към падналото човечество.

Използвана литература:

1. **Дюлгеров, Д., Цоневски, Ил. „Учебник по мисионерство”, фототип. изд, София, 1992.**
2. **Митев, Д. доц. д-р „Инославни изповедания”, Варна, 2003**